

**YO'L HARAKATI XAVFSIZLIGINI BOSHQARISH BO'YICHA
XALQARO TAJRIBALAR TAHLILI**

Hamraqulov Yorqin Murtazaqulovich

Jizzax Politexnika instituti, "Transport vositalari muhandisligi" kafedrasida assistenti

Agzamov Jaxongir Baxtiyor o'g'li

Moskva avtomobil va yo'l davlat texnik universiteti, "Harakatni tashkil etish va xavfsizligi, intellektual transport tizimlari" kafedrasida assistenti

Annotatsiya: ushbu maqolada yo'l harakati xavfsizligini boshqarish bo'yicha asosiy masalalar hamda xalqaro tajribalar tahlili yoritilgan.

Kalit so'zlar: yo'l, qonun, harakat xavfsizligi, boshqarish, Xalqaro hamjamiyat, tajriba, davlat, kompleks.

**АНАЛИЗ МЕЖДУНАРОДНОЙ ПРАКТИКИ УПРАВЛЕНИЯ
БЕЗОПАСНОСТЬЮ ДВИЖЕНИЯ**

Хамракулова Ёркина Муртазакуловича

ассистента кафедры "Инженерия транспортных средств" Джизакского политехнического института

Агзамова Жахонгира Бахтиёр угли

ассистента кафедры "Организация и безопасность движения, интеллектуальные транспортные системы" Московского государственного автомобильно-дорожного технического университета

Аннотация: В этой статье рассматриваются основные вопросы управления безопасностью дорожного движения, а также анализ международного опыта.

Ключевые слова: дорога, закон, безопасность движения, управление, международное сообщество, опыт, государство, комплекс.

**ANALYSIS OF INTERNATIONAL PRACTICES ON TRAFFIC SAFETY
MANAGEMENT**

Hamrakulov Yorkin Murtazakulovich

Assistant of the Department of "Transport Vehicle Engineering" at Jizzakh
Polytechnic Institute

Agzamov Jakhongir Bakhtiyor ugli

Assistant of the Department of "Traffic Organization and Safety, Intelligent
Transport Systems" at Moscow State Automobile and Road Technical University

Annotation: this article covers the main issues in traffic safety management
as well as the analysis of international experiences.

Keywords: Road, law, Traffic Safety, Management, international community,
experience, state, complex.

Mamlakatimizda yo'l harakati xavfsizligini ta'minlash choralari, yo'l-transport hodisalarining oldini olishga alohida e'tibor qaratilib, bu boradagi ishlarni yanada yaxshilash yo'llari ko'rilmogda. Shu jumladan, soha qonunchiligi zamon talablari asosida izchil ravishda takomillashtirib borilmogda.

Avtomobil yo'llarida harakat xavfsizligini tashkil etish bugungi kundagi eng muhim muammolardan biriga aylanib bormogda. Avtomobilning atrof-muhitga yetkazadigan zararlari miqdori kundan-kunga oshib bormogda, eng asosiy jihati esa, yo'llarda sodir etilayotgan yo'l-transport hodisalari natijasida ko'plab odamlarning jabr ko'rishlari hamda hayotdan ko'z yumishlaridir. Yo'l-transport hodisalarining oldini olish uchun ko'rilyotgan bir qator tadbirlarga qaramasdan, ularning miqdori kamayishiga erishib bo'lmayapti. Bu o'z navbatida, yo'l harakati xavfsizligi muammolariga o'ta jiddiy yondoshish zarur ekanligini mutaxassislar oldiga vazifa qilib qo'yogda.

Harakat xavfsizligini ta'minlash uchun unga ilmiy yondashish hamda uning barcha serqirra jarayonlarini tahlil etish zarurdir. Buning uchun yo'l harakati xavfsizligi bo'yicha mutaxassislar yo'l harakatining asosiy ko'rsatkichlarini, yo'llardagi sharoitlarning transport oqimlari harakatlariga qanday ta'sir

ko'rsatishlarini, transport oqimlarini boshqarishning texnik vositalari orqali yo'l harakatini boshqarish bo'yicha bilimlarga ega bo'lishlari lozimdir.

Xorijiy mamlakatlarda, qoida tariqasida, yo'l harakati xavfsizligini kafolatlash masalalari yo'l harakati qoidalarini tartibga soluvchi barcha turdagi normativ-huquqiy hujjatlarni tasdiqlash, shu jumlasidan qoidabuzarliklar uchun javobgarlikni belgilash, ushbu sohada yig'ma standartlarni o'rganish va tatbiq etish yo'li bilan hal etiladi. Shubhasiz, innovatsion jamiyatda transport vositalarining ahamiyatini qayta ko'rib chiqish qiyin, ular nafaqat aholining iqtisodiy, balki ijtimoiy ehtiyojlarini ham qondirish uchun juda katta ahamiyatga egadir. Ko'pgina hollarda, turli xil transport vositalari bo'lmagan taqdirda, sanoat korxonalari faoliyati, savdo faoliyati, tibbiy va boshqa turdagi xizmatlar amalga oshirilmaydi. Bu transportlarsiz, dam olish va odamlarning o'zaro aloqasi mumkin emasligi bilan bevosita bog'liq jarayondir. Jahon hamjamiyatining mutlaqo barcha davlatlarida transportning rivojlanishi umuman iqtisodiyotni shakllantirishga turtki bo'ldi.

Shu bilan birga, avtomobillashtirish jarayoni ham salbiy tomonlarga ega. Avtomobillashtirishning eng asosiy salbiy natijasi yo'llarda yo'l-transport hodisalarining ko'p sodir bo'lishi hisoblanadi. Yo'l harakati xavfsizligi jamoatchilikni tashvishga soladigan birinchi darajali jamoat masalasi bo'lib qolishni also to'xtatmaydi. Xalqaro hamjamiyatning istiqbolli tajribasi shuni ko'rsatadiki, yuqoridagi masalani faqat davlat darajasida kompleks hal qilish mumkin.

Ko'p davlatlar yo'l harakati xavfsizligini muvofiqlashtirish muammosini umumiy qabul qilingan me'yorlar nisbatan kamaytiradi. Bolgariya, Ispaniya, Daniya, Finlyandiya va boshqa ko'plab mamlakatlarni ijobiy misollar sifatida ko'rsatish mumkin. Fransiyaning tajribasi alohida e'tiborni jalb qilmoqda, unda Yo'l harakati qoidalari, jumladan 5 jildli, yo'l belgilari va signallari bo'yicha idoraviy ko'rsatmalar, yo'llarni saqlash va saqlash qoidalari hamda Jinoyat kodeksi asosiy hujjat hisoblanadi. Fransuz yo'l harakati qoidalarining beshta jildi qonun chiqaruvchi va tartibga soluvchi qismlarga bo'lingan bo'lib, ular tarkibida istisnosiz

holatda yo'lda vaziyat bilan bog'liq barcha masalalarni barqarorlashtiradigan qoidalar to'plami mavjuddir.

Estoniya davlatida transportning har qanday turiga oid qonunlar, shuningdek to'g'ridan-to'g'ri yo'llar to'g'risidagi qonunlar ham qabul qilingan.

Aksincha, Germaniyada asosiy qonun - "Yo'l harakati xavfsizligi to'g'risida", "Yo'l harakati qoidalarini buzish to'g'risidagi qonun" dan tashqari, haydovchining huquqlari va manfaatlariga daxldor muammolarni tartibga soluvchi Yo'l harakati qoidalari kodeksi alohida ishlaydi. Kodeksda haydovchilik guvohnomasi to'g'risidagi ma'lumotlar, qoidabuzarliklar va transport vositalari to'g'risidagi ma'lumotlar mavjud. Bundan tashqari, unda jarima katalogi deb ataladigan yo'l harakati qoidalarini buzganlik uchun jarimalar tizimining juda to'liq tavsifi mavjuddir.

Italiya, Xitoy, Ozarbayjon, Turkiya, Yaponiya kabi ba'zi mamlakatlarda yo'l harakati qoidalari yo'l harakati to'g'risidagi qonunning ajralmas bo'lagi hisoblanadi yoki qonunchilik darajasida qabul qilingan hujjatdir.

Shuni ta'kidlash kerakki, Finlandiyada to'g'ridan-to'g'ri yo'l muassasalarida sharoitlar sifatini yaxshilash uchun Finlyandiyaning Texnik tadqiqotlar markazi tomonidan yaratilgan "TARVA" maxsus kompyuter dasturi qo'llaniladi. Bunday dastur sizga yo'l harakati xavfsizligi darajasini aniqlashga imkon beradi, chunki yo'l uchastkasidagi turli xil ma'lumotlarni ya'ni transport intensivligi va avtohalokat darajasi baholash zarur. Bizningcha, yo'l harakati qoidalarini buzganlik uchun jazolarning kuchaytirilishi dunyoning ko'plab mamlakatlarida qiziqish uyg'otib bormoqda. Turli xil adabiyotlarni o'rganish shuni ko'rsatadiki, yo'l harakati qoidalari qat'iyroq bo'lsa va qoidalarga rioya qilmaslik uchun jazo choralari aniqroq bo'lsa, baxtsiz hodisalar, shu jumladan jarohatlanish darajasi ham ancha past bo'ladi.

Hozirgi paytda Norvegiyada barcha manfaatdor tomonlarga bir-birining vakolati va ijobiy tajribasini o'zaro ta'sir o'tkazish yo'li bilan, axborot tarqatish

orqali samarali qo'llash huquqini beruvchi Milliy yo'l harakati xavfsizligi forumi mavjuddir.

Yuqoridagilarni inobatga olgan holatda quyidagi xulosalarga kelishimiz mumkin:

-dunyodagi aksariyat mamlakatlar yo'l harakati xavfsizligini tartibga soluvchi tarqoq hujjatlarni qo'llash imkoniyatidan voz kechishdi hamda amaldagi qonunchilikni kodlashdi. Rossiyada, aksincha, tegishli normativ-huquqiy hujjatlar tizimlashtirilmagan va ularning rivojlanishi yetarli darajada tartibga solinmagan. Ushbu sohadagi mavjud qonun hujjatlarida yetarlicha kelishmovchiliklar va huquqiy kamchiliklar mavjuddir;

-Rossiya Federatsiyasida yo'l harakati sohasi, qoida tariqasida, huquqning turli sohalariga yoki qonunchilikning turli sohalariga tegishli normativ-huquqiy hujjatlar bilan tartibga solinadi, bu esa ayrim hollarda jamoat munosabatlarini tartibga solishda o'xshash bo'lmagan terminologiya bilan farq qiladi;

Adabiyotlar:

1. Q.X.Azizov. Harakat xavfsizligini tashkil etish asoslari. – T.: “Fan va texnologiya”, 2009. - 244 bet.
2. Бабков В.Ф. Дорожные условия и безопасность движения. М.: Транспорт. 1982. - 286 с.
3. Umirov, I., Turushev, S., & Ravshanov, F. (2021). Йўл бўлақларининг ҳаракатланиш хавфсизлигига таъсирини таҳлил қилиш. *Academic research in educational sciences*, 2(2).
4. Umirov, I. I., & Mamayeva, L. M. (2022). Transport vositalari harakati davomida sodir bo'ladigan ytlarni oldini olish choralari. *Academic research in educational sciences*, 3(2), 352-358.
5. Адилов, О. К., Умиров, И. И., & Абдурахманов, М. М. (2021). Анализ существующих работ, посвященных проблемам экологии автомобильного транспорта. *Вестник науки*, 2(2), 74-82.

6. Agzamov, J., Hamraqulov, Y., & Baratov, I. (2021). Jizzax shaxrining magistrat kochalarida harakat xavsizligini tahlil qilish. Academic research in educational sciences, 2(6), 363-368.